

27 יוני 2021

י"ז תמוז תשפ"א

לכבוד: שר המשפטים, ח"כ גדעון סער

חברי ממשלת ישראל

שלום רב,

הנדון: תגובה לתזכיר חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס'....)(תיקונים שונים)

הצעה זו מצטרפת להצעות אחרות, של הקואליציה הנוכחית וגם של קודמותיה, שביקשו לתקן חוקי יסוד ועקרונות משטריים במהירות רבה ושלא למען עקרונות כלליים אלא למען אינטרסים פוליטיים ספציפיים של הממשלה. הדבר מוביל לזילות כללי המשחק הפוליטיים ופגיעה בכלליותם ויציבותם, שהם תנאי יסוד למשטר דמוקרטי. תיקונים תכופים של חוקי יסוד, הנפוצים ביותר בישראל בשנים האחרונות, פוגעים קשות במעמדם והופכים אותם לחומר ביד הרוב הקואליציוני בכנסת.

לעניין הפסקה זמנית של כהונתם בכנסת של שרים וסגני שרים – התיקון המוצע לא משקף את ההסדר המקיף והממצה שניתן להציע, הנדרש במצב העניינים הנוכחי כדי לתקן ליקויים במערכת הפוליטית-ייצוגית בישראל: מודל של "חוק נורבגי מלא", המחייב את כל השרים וסגני השרים להתפטר מהכנסת. אימוץ מודל כזה הכרחי במיוחד כדי להגדיל את מספר חברי הכנסת הפנויים לעבודה פרלמנטרית מלאה ולהקל על עומס העבודה של חברי הכנסת (למשל מבחינת מספר הוועדות שבהן הם חברים). העומס המוטל עליהם כיום גדול במיוחד בהתחשב בעובדה שהכנסת היא פרלמנט קטן ביותר (בהשוואה לגודל האוכלוסייה ולדמוקרטיה אחרות), וכן עקב היעדרם של בית מחוקקים נוסף ופרלמנטים אזוריים.

התיקון המוצע, גם אם הוא יוצר מנגנון פשוט יותר מזה הקיים, לוקה אפוא בשני היבטים (שבהם לוקה גם החוק הקיים): ראשית, הוא אינו מחייב את השרים וסגני השרים להתפטר מהכנסת במסגרתו, אלא רק מאפשר להם לעשות כן; שנית, הוא מאפשר רק לחלק מהשרים וסגני השרים להתפטר מהכנסת במסגרת החוק, בהתאם לגודל סיעתם. התוצאה הברורה היא שלא כל השרים וסגני השרים יתפטרו מהכנסת,

מר אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ר המועצה הבינלאומית

חברי הוועד המנהל

פרופ' ורד וניצקי-סרוסי

מר חן ליכטנשטיין

גב' מזל מועלם

מר סלי מרידור

עו"ד אבי פישר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

מר יוסי קוציק

מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופט רוזלי סילברמן אבליה, קנדה

מר אליוט אברמס, ארה"ב

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

גב' אן אפלכאוס, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה

השופט דורית בניש, ישראל

השופט סטיבן בייר, ארה"ב

השופט סלים ג'ובראן, ישראל

ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה

פרופ' רונוולד דניאלס, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי ג'סי (ג'סי) פרס, אסטרוניגיה

פרופ' קרנית פלוג, מחקר

פרופ' יובל שני, מחקר

עמיתים בכירים

פרופ' איסמעיל אבו סעד

פרופ' תמר הרמן

פרופ' עמיתו כהן

פרופ' יותם מדגלית

מר אבי ניסנקורן

פרופ' דניאל סטמון

פרופ' טליה פישר

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' מרדכי קרמיניצר

פרופ' גדעון רהט

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' איתן ששינסקי

מייסדים

ד"ר אריק כרמון

ד"ר ג'ורג' שולץ (1920-2021)

המכון הישראלי לדמוקרטיה

ומספר חברי הכנסת הפנויים לעבודה פרלמנטרית לא יגדל כפי שהיה עשוי לגדול במסגרת חוק נורבגי מלא. במאמר מוסגר נציין שבטווח הארוך עדיף לאמץ פתרונות אחרים (במקום חוק נורבגי מלא או בנוסף לו) לצורך שיפור העבודה הפרלמנטרית, כמו **צמצום משמעותי של מספר השרים וסגני השרים ואף הגדלת מספר חברי הכנסת**. על כל פנים, כל תיקון בתחום זה צריך להתבצע למען עקרונות כלליים, מתוך התחשבות במארג החוקתי ובמסגרת רפורמה כוללת, ובוודאי לא למען אינטרסים מידיים של ממשלה ספציפית.

נוסף על כך, נראה שהקשר בין גודל הסיעה לבין מספר השרים וסגני השרים שרשאים להתפטר לפי הצעת החוק נקבע באופן שרירותי או לפי האינטרסים הספציפיים של סיעות בקואליציה, ועל כל פנים ממשיך את המגמה של זילות כללי המשחק המשטריים – הרי רק בכנסת הקודמת נקבעה נוסחה שונה. אין זה ראוי לתקן כך חוק כלשהו, ובוודאי חוק יסוד.

נשמח לעמוד לרשותכם בכל עניין,

ד"ר עמיר פוקס

ד"ר אסף שפירא

המכון הישראלי לדמוקרטיה